

ОРГАНИЗАЦИОНО УЧЕЊЕ И ЗНАЊЕ КАО ГЕНЕРАТОР РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

Д. Живковић¹, С. Јелић¹, Зорица Средојевић¹

Абстракт: У раду је указано на значај организационог учења и знања као основних покретача развоја. Организације које укључе учење као перманентан процес могу бити конкурентне. Нове вредности стварају се на основу знања и образовних система. И у руралним подручјима нашег друштва учење, знање и образовање су претпоставке не само развоја пољопривреде већ и других делатности и укупног руралног развоја.

Кључне речи: Организационо учење, знање, образовање, развој, рурални развој.

Увод

Да би решио информатичку кризу-условљену нагомилавањем огромног броја информација човек је пронашао информатичка средства и ставио их у функцију свог живота.

То значи да је пред нама трећа епоха-информатичка коју ако не пратимо стављамо себе и потомке изван садашњости и будућности. Ова епоха доприноси унапређењу укупног делокруга рада и делатности људске активности зато што се смањује потреба за неквалификованом и квалификованом радном снагом, а повећава за креативним и образованим кадровима, јер нека занимања нестају, а конституишу се нова.

Људски рад треба да дефинише границе развоја, а тиме и границе коришћења расположивих ресурса у функцији одржања свеукупног живота у екосистему и наше и долазећих генерација. Ово због тога што са даљим развојем човек нарушава хармонију, повезаност и зависност у природи.

¹ Др Драгић Живковић, ред. проф., др Сретен Јелић, доцент, др Зорица Средојевић, доцент, Пољопривредни факултет, Београд

Савремени цивилизацијски односи и технолошки развој све више нарушавају људски осећај за функционисање опште еволуције и одржања еколошког система.

Превазилажењу или макар ублажавању ових проблема доприноси учење и стицање знања. Опсег знања се брзо увећава.

Свеобухватном развоју науке и образовања допринеле су промене у приступу и методама изучавања појава у природи и друштву. Технолошко-техничка средства су у функцији унапређења научно-истраживачких метода и поступака.

У иноваторским друштвима наука је основна снага. Учење је у иновацијама најпрофитабилнија делатност. У врхунској технологији је највише одређеног знања у облику иновативних вредности.

Перманентно увећање знања захтева стално учење. Самоучење је без просторних граница и без краја са неопходношћу схватања природне везе између учења и стваралачког решавања проблема који нас окружују.

Учење је у самом средишту људске реалности и као такво доприноси новој мисли и енергији. Учење је перманентни комуникацијски процес у функцији развоја, чији је циљ да искористи постојећа знања, примени новостечена и ствара предуслове за даљи развој.

Само оне организације које укључују учење као перманентни процес, могу истовремено остварити опстанак и конкурентску предност на све глобализованијем тржишту.

У организацијама које уче иницијатива радника се награђује, а промовишу се истраживања и иновације. Развија се систем пословне филозофије да различите групе унутар исте организације имају право да учествују у процесу учења. Од радника се очекује да уче, да уче друге, као и да уче од других својих колега.

Самоусавршавање се огледа кроз курсеве, радионице, семинаре, материјале за самостално учење, тренинг, менторство, групе за усавршавање, банке података и друго.

Многе компаније верују да је охрабрење радника на креативност апсолутно важно за њен успех. Оне иновације виде као неговање, бригу и подршку људима који имају вољу да се боре за нове идеје, бољу услугу, нове производе, креирајући тако предузетнички дух који омогућује сталну адаптацију на променљиве услове.

Креирање новог знања је начин рада и мишљења. Свако, па и радник, креатор је знања. Сама организација је уствари институција учења и једна од њених сврха је ширење знања. Информације свих запослених, као и

спољашњих сарадника (купаца, сарадника, дистрибутера, продаваца) је веома важан фактор за глобалне организације које уче.

Брзо и ефикасно усвајање и дистрибуција информација и креирање знања веома су важни за компанију. Организација која жели да креира врхунске способности системског коришћења кроз оно што су људи научили требало би да мотивише раднике да своја знања ставе у базу података у оквиру центра за праксу.

Развој знања се сматра професионалном одговорношћу. Успешне организације које уче користе технологију да проналазе, кодирају, сторнирају и креирају знање. Важно је сажимање технологије која се сада користи да подржи индивидуално и групно размишљање и решавање проблема.

Умрежени компјутерски рачунари повећавају комуникације широм света и омогућавају људима да раде у тимовима упркос географским просторствима.

Употреба технологије у циљу преношења учења кроз организацију приоритет је сваке глобалне организације која учи.

Организација која учи стално напредује зато што на уму има питање-како се то може урадити још боље? Разлог што успешне фирме стављају акценат на квалитет је у томе што оне сматрају да је то апсолутни предуслов успеха. Успешно руководство верује у међузависност и комплементарност корпоративне културе квалитета и глобалне организације која учи.

У последње време је дизајнирана и тзв. "интелектуална" способност организације (организационо учење, комуникација, организациона меморија). Тачније организациону интелигенцију чини свеукупност информација, искустава, знања и разумевања организационих проблема који се решавају интеграцијом људских и техничких способности.

Техничка интелигенција означава организациону способност компјутерске обраде информација и знања.

Организациона меморија, организационо сазнање, организационо учење, организациона комуникација и организациони закључак су основне компоненте које чине организациону интелигенцију. То је уствари способност чувања догађаја и подсећања на њих, опажања и разумевања понашања у нестандартним ситуацијама и у испитивању нових начина деловања, свеукупну размену података, информација и знања и избегавање, премошћавање и решавање проблема.

Организације су социјалне структуре сачињене од појединаца и група, па се отуда организационо учење може посматрати на нивоу појединца, групе и на нивоу организације.

Индивидуално знање као резултат учења мора бити изражено на начин који је разумљив осталим члановима организације, да наиђе на опште одобравање и да га прихвате као корисно знање које ће дати ефекте у креирању неке координиране акције.

Индивидуално учење делује на организационо учење тако што:

- су људи склони да опонашају оне људе чија су искуства слична њиховим;
- ослањање (превелико) на постојеће знање може да омета пријем нових информација;
- људи у организацијама морају да изводе закључке и утврђују правила понашања на основу двосмислених информација.

Правила постају научена, а појединци који делују на основу погрешних правила доносе погрешне одлуке и предузимају неодговарајуће акције.

Организационо учење унутар групе интегрише постојећа искуства и способности учења сваког члана групе, која се користе за разматрање и решавање далеко комплекснијих проблема. Данас се послови у све већој мери поверавају групама, па је зато за организацију као целину, координација између чланова групе од изузетног значаја.

Групе располажу већом количином знања у односу на индивидуе.

Учење на нивоу организације концентрише се на везе између група унутар организације. Ова веза одговорна је за успех процеса трансформације од индивидуалног и групног ка организационом учењу.

То значи да је за успешно организационо учење, битно подстицање и индивидуалнох и групног учења уз обезбеђење такве структуре организације која подстиче комплетну учећу способност организације.

Образовање и нови изазови

Образовање као фактор развоја друштва је од стратешког значаја за развој технологије, брзих технолошких промена, које омогућава научно-технолошка револуција. Савремена научно технолошка револуција се одликује развојем информационих технологија и повећаном употребом информација и комуникација, заменом улоге природних вештачким ресурсима, а што изазива неминовно убрзане технолошке промене.

Једна од најважнијих последица научно-технолошке револуције је стварање једне нове форме друштвене организације која се по низу обележја разликује од индустријског друштва. У постиндустријском типу друштва

богатство и моћ зависе од "културног капитала", знања. Она друштва која имају најуспешније и најбоље образовне системе ствараће највећа богатства.²

Човек у процесу производње, својим радом делује на природу, ствара властите системе, при чему може угрозити или довести у питање и свој животни систем и равнотежу у природи. Недовољност укупног животног простора динамички се одржава у новим изазовима и одговорима између човека и човека, човека и природе.

Образовање треба да буде тако конципирано како би постало значајан фактор развоја нашег друштва и привреде, нових изазова и прилагођавања у процесу Европских интеграција.

Економско-социјални развој и напредовање човечанства везани су могућношћу да човек делује на развој уопште и да њиме управља. Знање је основа тог комплексног процеса, јер оно кроз изуме и проналаске помера човечанство напред. Брзина и степен разгранавња економског развоја условљени су претежно динамичким откривањем и применом нових сазнања и умења.

Очекује се да успон доприноса знања у будућности мора попримити значења култа стваралаштва и прогреса и заузимати врх пирамиде друштвених вредности.

У савременој научно-технолошкој револуцији, наука, образовање, техника, менаџмент, предузетништво, теорија и пракса имају одлучујућу снагу дејства при стварању друштвеног богатства у односу на остале факторе економско-социјалног развоја.

У свему томе предузетништво је одлучујуће у грађењу и разграђивању, реорганизовању, формирању нових и преструктурирању постојећих предузећа. Наравно, поред капитала као ограничавајућег фактора економско-социјалног развоја, знање је једини фактор производње које у економско-социјалном развоју и људском напретку има одлучујућу улогу.

Све више се осећа потреба не само за већим квантумом друштвеног знања, него и за променом његове структуре. Експанзија образовања- садржај и методи морају бити битно измењени јер се налазимо пред новим изазовима и у процесу интеграција. Нова технолошка револуција ће изазвати и револуцију у образовању, а посебно код научно истраживачког кадра, од кога ће се тражити већи степен мултидисциплинарног образовања.

Експлозију образовања највише осећа високо образовање, а затворене и традицијом присутне институције образовања морају се под третманом друштва и нових изазова мењати у отворене институције.

² М.Печулић, В.Милић, Социологија, Службени гласник, 2005., стр 230-235

До изражаја ће доћи самообразовање које ће користити нове технике учења. Будући економско-социјални развој ће доводити до таквих револуционарних научно-техничких скокова који ће резултирати новим ефектима. Постаје јасно да је за складан развој науке и технологије неопходно интегрисати образовање и то као перманентну активност, с обзиром да се и остале променљиве у новој технолошкој револуцији трансформишу. Због тога се морају поштрити критеријуми за избор кадрова за научне институције, за стицање научних и универзитетских звања и академских степена.

Акумулација научних сазнања биће већа за више стотина пута него што је била на почетку овог века, због чега треба предузимати мере за вредновање и подржавање креативног и стваралачког рада, инвентивности, проналазаштва, иноваторства, искључујући уравниловку и просечност.

Образовање се мора добро организовати да би могло одговорити својим циљевима, а посебно у правцу, да има способност деловања у свом окружењу, да означава учествовање и сарађивање са осталим хуманим делатностима и да буде постојано.

Од запослених се захтева да поседују све више знања и стручности. Знање и информације представљају темељ организације и развоја, а менаџери морају да прихвате принцип доживотног учења.

Знање, осим што повећава економски учинак остварује и синергију између различитих димензија живота и постаје једини прави извор конкурентске предности.

Рутински и механички послови ишчезавају а нагласак се ставља на доношење одлука, решавање проблема и што боље коришћење нових технологија. У прилогу овоме поједини аутори говоре о сваременој организацији у којој ће сваки запослени истовремено бити и менаџер. То је зато јер ће запослени бити специјалисти за одређене области, а надређени ће о пословима подређених све мање знати.

За управљање променама и иновирање организације потребно је да процес учења обухвати: стицање знања ради стварања стручности, да се стечено знање преноси на остале чланове организације и да је доступно запосленима.

Образовање и рурални развој

За развој руралних подручја потребни су нам образовани кадрови да би пољопривреда као значајна грана брже се развијала и била конкурентнија на тржишту у процесу Европских интеграција. Иако су улагања у рурална

подручја симболична у односу на друге земље а и земље ЕУ конкурентност је неопходна да би се одговорила на изазове глобализације. У нашој земљи доминира традиционална пољопривреда са значајним делом руралног становништва.

Када смо анализирали структуру становништва у руралним подручјима према школској спреми и писмености подаци указују да је 8,87% без школске спреме а 6,18% је неписмених што приказујемо у табели 1.

Табела 1: Структура становништва старог 15 и више година према полу, школској спреми и писмености у руралним подручјима у Србији 2002.

		Пол					
		С	%	М	%	Ж	%
Укупно становништво		2.754.583	100	1.359.637	49,36	1.394.946	50,64
Без школске спреме	Укупно	244.071	8,87	48.179	1,75	195.892	7,12
	Неписмени	170.262	6,18	24.791	0,9	145.471	5,28
Основна школа 1 – 3 разреда	Укупно	93.114	3,39	30.184	1,1	62.930	2,29
	Неписмени	1.986		559		1.427	
Основна школа	4 – 7 разреда	645.255	23,42	297.453	10,8	347.802	12,62
Основна школа		776.072	28,17	397.937	14,45	378.135	13,72
Средње образовање		841.647	30,55	495.769	17,99	345.878	12,56
Више образовање		58.119	2,11	31.537	1,14	26.582	0,96
Високо образовање		41.624	1,51	24.530	0,89	17.094	0,62
Непознато		54.681	1,98	34.048	1,24	20.633	0,74

Извор: Становништво, попис становништва, домаћинства и станова у 2002. години, 4, школска спрема и писменост, РЗС Србије, 2003., стр.14-15 и прорачун аутора

У руралним подручјима 28,17% је укупног становништва које има основну школу и то 14,45% мушка популација и 13,72% женска популација. Један део становништва има 3 разреда односно од 4-7 разреда основне школе и обухватају 26,81% становништва. Према томе основно образовање обухвата укупно 55% од становништва које живи у руралним подручјима. Средње образовање има 30,55% становништва а само 2,11% је са вишим образовањем и 1,51% са високим образовањем.³ Са повећањем година живота повећава се број неписмених. У доби 50 година и више, имамо 150.000

³ Становништво, попис становништва, домаћинства и станова у 2002. години, школска спрема и писменост: подаци по општинама, Републички завод за статистику Србије, Београд, 2003., стр.9.

становника од чега су мушкарци 18.127 , а већина је женска популација 135.873.Значи, да је структура становништва у руралним подручјима према школској спреми и писмености јако неповољна.

Имајући у виду образовну структуру руралног становништва те изазове пред којим се налазе и рурална подручја побољшање образовне структуре је потребно и може значајно утицати не само на развој пољопривреде већ и рурални развој.

Уместо закључка

Организационо учење, знање и образовање су постали толико актуелни и комплексни. Производна моћ коју је човек освојио доводи нас на праг једног новог света и нових изазова. Посебну улогу имају учење, знање и образовање.

Организације које укључују учење као перманентни процес, могу истовремено остварити опстанак и конкурентску предност у процесу глобалних кретања. Од "културног капитала" зависиће укупни развој. Значајну улогу у развоју руралних подручја имају организовано учење, знање и образовање. Образовање људских ресурса је неминовност да би могли пратити савремена достигнућа и у руралним подручјима и практично их примењивати. Образовање обезбеђује и одговарајућу културно цивилизацијску основу и активан однос према новим развојним правцима не само руралних подручја већ и друштва у целини. У којој мери ће знање и учење налазити практичну примену и у руралним подручјима у којој мери ће се побољшати образовање руралног становништва нашег друштва, умногоме ће зависи и рурални развој.

Литература

1. Група аутора (2004): Научни скуп са међународним учешћем Капитал у пољопривреди, Економски факултет Суботица, Институт за економику пољопривреде Београд, Департман за економику пољопривреде и социологију села Пољопривредног факултета Нови Сад, Палић 12-13 новембар, Тематски зборник.
2. Група аутора (2004) : Улога сеоског становништва Србије и Црне Горе у развоју аграра, Економика пољопривреде бр. 3-4
3. Куртових, С. (2005): Корпоративна култура учења, Стратегијски менаџмент бр. 1-2, Економски факултет Суботица стр. 38-41
4. Печујлић, М. Милић, В. (2005): Социологија, Службени гласник, Београд

5. Рађеновић, Б., Рађеновић, М., Јанковић, С., Давидовић М. (2005): Стратегијски менаџмент бр. 1-2 Економски факултет Суботица стр. 72-74
6. Симић, И. (2005): Организационо учење као компонента организационе интелигенције, Стратегијски менаџмент бр. 1-2 Економски факултет Суботица стр. 29-32
7. Становништво, попис становништва, домаћинства и станова у 2002. години, Школска спрема и писменост: Подаци по општинама, Републички завод за статистику Србије, Београд 2003.
8. Wolker, S. R. (1988): Moderna tehnologija i civilizacija, Naprijed, Zagreb

UDC: 373.6:63/316.334.55

**EDUCATION AND KNOWLEDGE AS GENERATORS
OF RURAL DEVELOPMENT**

Dragić Živković, Ph.D., Sreten Jelić, Ph.D., Zorica Sredojević, Ph.D.
Faculty of Agriculture 11080 Zemun

Summary

The study stresses the importance of initiating education in agricultural enterprises considering knowledge as the prerequisite of rural development. Only those enterprises having permanent education of personnel as part of their everyday activities may be considered competitive. Knowledge and education are prerequisites for the creation of new values. In our country the future development of agriculture and rural development in general may only be expected under the conditions of permanent education and knowledge acquisition.

Key words: education, knowledge, rural development